

ŠEŠŤ TIPOV PRE HUMANITÁRNYCH PRACOVNÍKOV, KTORÍ PRACUJÚ S TLMOČNÍKMI NA CITLIVÝCH TÉMACH

Organizácia Translators without Borders v spolupráci s organizáciou Oxfam identifikovala šesť kľúčových tipov pre humanitárnych pracovníkov, ako riešiť sociolingvistické bariéry, ktoré sa často vyskytujú pri práci s tlmočníkmi na citlivých témach, a ako podporiť duševné zdravie tlmočníkov.

Čo rozumieme pod pojmom „citlivé témy“? Môže ísť o kultúrne citlivé alebo tabuizované záležitosti týkajúce sa násillia, týrania, zneužívania, ako aj rodovej rovnosti, reprodukčného zdravia a sexuálnych noriem a správania. Mnohé citlivé témy sú relevantné pre prácu v oblasti ochrany. Týkajú sa však aj iných oblastí ako je zdravie, psychosociálna podpora a voda, sanitácia a hygiena (WaSH). Napríklad v programoch WaSH a zdravotných programoch môže byť potrebné diskutovať o menštruácii a riziká sexuálneho násillia môžu byť problémom pre poskytovateľov ochrany aj ubytovania. Tlmočníci a programové tímy sa možno budú musieť zaoberať podobnými citlivými otázkami v núdzových situáciách v oblasti verejného zdravia, ako je pandémia COVID-19.

TRANSLATORS
WITHOUT BORDERS

OXFAM

PODĽA NAŠICH SKÚSENOSTÍ...

1 Humanitárne programy zriedka zahŕňajú primeraný rozpočet pre profesionálnych tlmočníkov a často sa spoliehajú na vlastný personál alebo na členov komunity ako neformálnych tlmočníkov. To zvyšuje obavy o kvalite a dôvernosti.

2 V niektorých jazykoch nemusia existovať výrazy pre pomenovanie citlivých tém, alebo ak existujú, môžu byť stigmatizované alebo ich členovia komunity bežne nepoznajú.

To môže zahŕňať aj humanitárne a technické termíny a pojmy v angličtine, ktoré sa ťažko zrozumiteľne prekladajú do iných jazykov. Pojmy ako „prípado“ (namiesto „pacient“ alebo „chorý“) by mohli byť nesprávne interpretované alebo vnímané ako nedostatok empatie. Ak tlmočníci používajú slová, ktoré nie sú neutrálne alebo zaužívané, môžu vplývať na to, ako sa členovia komunity zapájajú alebo ako berú rady. Napríklad žena, ktorá bola sexuálne zneužitá, nemusí pochopiť naliehavosť prístupu k postexpozičnej profylaxii.

TAK VYSKÚŠAJTE...

- Zhodnoťte potrebu tlmočenia hneď na začiatku a náležite ho zabezpečte.
- Dbajte na vek, pohlavie, zdravotné znevýhodnenie a ďalšie rozmanité charakteristiky ľudí, s ktorými pracujete.
- Analyzujte bezpečnostné riziká, aby ste zabránili neúmyselnému poškodeniu postihnutých osôb aj tlmočníkov alebo ich rodín.
- Pri komunikácii so zraniteľnými osobami sa pokiaľ možno nespoliehajte na rodinných príslušníkov a namiesto nich využívajte vyškolených tlmočníkov.
- Prijímajte a školte tlmočníkov podľa toho, s kým, o čom a na akých miestach/v akom kontexte chcete hovoriť.
- Ujasnite si, čo od tlmočníkov očakávate, vrátane chápania "informovaného súhlasu". Tlmočníci by mali povedať všetko, čo hovoríte vy osobe alebo osobám, s ktorými hovoríte, a naopak, pokiaľ je to v ich silách. Nemali by pridávať svoje osobné názory, nič vynechávať, viesť s ľuďmi vlastné rozhovory ani vyvíjať na ľudí nátlak, aby s vami hovorili.

- Pred akoukoľvek interakciou s členmi komunity prediskutujte s tlmočníkmi vhodné a primerané preklady kľúčových slov a pojmov v miestnych jazykoch. Tlmočníkom to dodá väčšiu pracovnú sebaistotu a zaistí, že členovia komunity pochopia význam kľúčových slov rovnako.
- Vyhnite sa používaniu žargónu, skratiek a akronymov, ktoré predpokladajú určitú úroveň znalostí o konkrétnej téme, okrem prípadov, keď je to relevantné a vhodné.
- Poskytnite tlmočníkom úvodné školenia špecifické pre dané odvetvie, napríklad o základných otázkach ochrany súvisiacich s kontextom, aby sa mohli účinne pripraviť. Dajte im možnosť klásť vám otázky o akýchkoľvek technických termínoch a pojmoch bez toho, aby sa cítili uponáhľaní.
- Nezabúdajte, že jazyk má moc. Dobré úmysly so zlým výberom slov môžu spôsobiť viac škody ako úžitku.

Príklad: V hauštine, jednom z viac ako 30 materinských jazykov ľudí vysídlených v dôsledku konfliktov na severovýchode Nigérie, sa „duševné zdravie“ bežne prekladá ako „šialenstvo“. Psychiatrická klinika, ktorá zrejme nevykonala žiadny jazykový prieskum, si na tabuli robila reklamu ako „služba pre šialených ľudí“. Tento chybný preklad so sebou nesie stigmú, ktorá ľudí môže odrádzať od služieb, ktoré by im pomohli.

PODĽA NAŠICH SKÚSENOSTÍ...

3 Komunity často používajú nepriame pomenovania alebo eufemizmy, keď hovoria o citlivých témach. To môže viesť k nedorozumeniam alebo zlému výkladu skúseností a obáv ovplyvnených ľudí.

Nepriama reč a eufemizmy môžu zároveň uľahčiť rozhovor o témach, o ktorých sa nedá hovoriť verejne alebo kde to ostatní môžu počuť tak, aby sa necítili trápne alebo urazene. Môžu prispieť k pocitu súkromia, hlavne v kontextoch ako utečenecké tábory, kde je nedostatok súkromia.

Príklad: V Konžskej demokratickej republike vyvolávajú slová týkajúce sa niektorých príznakov eboly a reprodukčných orgánov, sexu a telesných tekutín rozpaky, keď sú použité na verejnosti. Hovoriť o hnačke alebo pohlavnom prenose eboly, najmä keď to môže niekto počuť, sa považuje za neslušné. Ako povedala jedna žena v Beni: „Sú výrazy, ktoré nehovoríme na verejnosti, vonku, kde to môže ktokoľvek počuť. Viete, títo zdravotníci, ktorí sem prišli kvôli eboly, nemajú vo svojej kultúre žiadne tabu. Na verejnosti povedia čokoľvek a pacienta to stigmatizuje.“

4 Jazyk môže byť rodovo podmienený. Ženy v komunite môžu používať iné slová ako muži, najmä pri citlivých témach týkajúcich sa ženského tela a sexuality.

Ženy sa tiež môžu zdráhať otvorene diskutovať o týchto témach s mužom alebo s príslušníkom inej etnickej skupiny. Podobné úvahy sú dôležité aj pri diskusii o citlivých témach s deťmi a ľuďmi so zdravotným postihnutím, najmä s postihnutím ovplyvňujúcim komunikáciu.

Príklad: V utečeneckých táboroch v Bangladéši rohinské ženy reagovali na mnohé sociokultúrne obmedzenia a segregáciu, ktorým čelia, vytvorením vlastného sociolektu alebo sociálneho dialektu. Niektoré slová alebo eufemizmy v rámci tohto sociolektu nie sú pre rohinských mužov ľahko zrozumiteľné. Napríklad *haiz* je akademický výraz pre menštruáciu, ktorý je prevzatý z arabčiny. Mnohé mladé ženy však toto slovo nerady používajú. Radšej používajú eufemizmus *gusol*, ktorý doslova znamená „sprchovať sa“.

TAK VYSKÚŠAJTE...

- Škoľte tlmočníkov v dokumentovaní jazyka a eufemizmov a ich vysvetľovaní. Tým sa buduje porozumenie miestnemu jazyku, v ktorom sa diskutuje o citlivých otázkach a zlepšuje sa náš prístup k nim.
- Zvážte zapojenie členov komunity, ktorí vám veria, aby ste prediskutovali, ako prekladať konkrétne slová alebo pojmy.
- Zostavte si slovník týchto prekladov a podľa potreby ho doplňte o nové slová a podelte sa oň s ostatnými, aby aj oni mohli mať z vašej práce úžitok.
- Konzultujte s členmi komunity a tlmočníkmi miesto, ktoré je vhodné na ohľaduplný rozhovor o citlivých témach.

- Zaškoľujte tlmočníkov v diskutovaní o citlivých otázkach v závislosti od pohlavia, veku a zdravotného postihnutia osoby, s ktorou budú komunikovať.
- Zvýšte počet vyškolených tlmočníkov a tlmočnickov posunkového jazyka. V situáciách alebo jazykoch, kde je ťažké nájsť takýchto tlmočníkov, by mohla byť riešením medzirezortná skupina tlmočníkov.

PODĽA NAŠICH SKÚSENOSTÍ...

5 Spolupráca s tlmočníkom z rovnakého prostredia ako cieľová komunita môže vybudovať dôveru a umožniť presnejšie preklady, ale tlmočníci môžu predstavovať aj riziko pre členov komunity, ak nie sú správne vybraní a vyškolení.

TAK VYSKÚŠAJTE...

- Pri výbere tlmočníkov vykonávajte rovnaké kontroly a zavádzajte rovnaké bezpečnostné opatrenia ako v prípade iných zamestnancov, konzultantov alebo dodávateľov.
- Buďte pripravení poskytnúť im školenia a zdroje o etickom správaní, ochranných postupoch, dôvernosti, ochrane údajov a psychologickej prvej pomoci v jazyku, ktorý im vyhovuje.
- Tlmočenie funguje dobre len vtedy, ak všetci zúčastnení dôverujú procesu.
- Zabezpečte, aby boli k dispozícii tlmočníci pre komunikáciu s každým, kto to potrebuje, vrátane starších ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím. Zvážte, či s nimi vopred prediskutovať otázky začlenenia, napríklad ako najlepšie zapojiť osoby so sluchovým alebo zrakovým postihnutím.
- Aktívne vyhľadávajte spätnú väzbu, reagujte na ňu a pokračujte v podpore tlmočníkov aj po úvodnom školení.

Príklad: Počas utečeneckej krízy v Grécku v roku 2015 balúčski utečenci uvádzali, že nedôverujú pakistanským tlmočníkom kvôli politickému napätiu medzi Balúčmi a Pakistanom. Utečenci sa obávali, že ak tlmočníkom prezradia dôvod úteku, bude to mať následky pre ich rodiny, ktoré zostali doma. To mohlo prispieť k tomu, že v prvom kole žiadostí nedostali štatút azylanta.

6 Tlmočníci často pracujú pod tlakom a pri tlmočení sa stretávajú s nepríjemným obsahom. Úzkosť, depresia, stres, vyhorenie a sekundárna trauma sú pre tlmočníkov rizikami.

Tie môžu byť relevantné najmä vtedy, keď sú tlmočníci členmi dotknutej komunity. Prostredie, v ktorom prebiehajú interakcie s členmi komunity, môže tlmočníkom spôsobiť ďalšie ťažkosti.

- Poskytnite tlmočníkom prístup k zdrojom podpory duševného zdravia bez ohľadu na to, či pracujú vo formálnej alebo neformálnej funkcii.
- Poskytnite tlmočníkom príležitosti na profesionálny rozvoj vrátane školení o seba-opatrovaní a uznajte a odmeňte ich prínos.
- Opýtajte sa tlmočníkov, aké problémy sa môžu vyskytnúť počas interakcie s dotknutými osobami a ako ich vopred zmierniť. To zahŕňa zváženie potreby zachovať fyzickú vzdialenosť medzi zúčastnenými osobami, poskytnúť im osobné ochranné prostriedky alebo zabezpečiť tlmočenie na diaľku pomocou mobilnej technológie z dôvodu bezpečnosti alebo verejného zdravia.
- Zapojte tlmočníkov do hlásení a získajte od nich spätnú väzbu o ich skúsenostiach a podpore, ktorú potrebujú.

ĎALŠIE ZDROJE

Translators without Borders, [Field guide to humanitarian interpreting and cultural mediation](#)

Translators without Borders, [Glossaries](#)

Highlander Research and Education Center, [What Did They Say? Interpreting for Social Justice - An Introductory Curriculum](#)

Red T, [Conflict Zone Field Guide for Civilian Translators/Interpreters and Users of Their Services](#)

Máte návrh na vylepšenie tejto príručky? Pošlite nám ho!

Chceli by ste, aby bola táto príručka dostupná v inom jazyku? Ozvite sa nám!

Kontaktné údaje: info@translatorswithoutborders.org

TRANSLATORS
WITHOUT BORDERS

OXFAM